

1698 Bøddelens prisliste

Det ligger nedarvet i folks natur å sørge for sin egen overlevelse eller beskyttelse. At mennesker også med loven i hånd her til lands har kunnet avlive og ødelegge andre menneskekropper, gir vi herved en bevitnelse på i form av nedenstående prisliste for bøddelens tjenester. Bøddelen eller skarpretteren som han ble kalt (i Sverige: profossen), har til alle tider hatt et frynsete rykte. Dette skyldes i første rekke ikke det faktum at han av og til måtte ta liv, da ”*øye for øye - tann for tann*” var et mer akseptert standpunkt før i tida. Men det skyldes det faktum at altfor mange henrettelser bar preg av makabre feilhugg. I visse tidsperioder av vår historie måtte bøddelen gå rundt på bygda og få - eller ta til seg lønn, en form for skatt gjennom mat og andre goder – som han etter datidens lover hadde krav på. I denne innkrevningen var brennevin en fremtreden vare, og da som nå - årsaken til mye elendighet. Beint frem ble bøddelen temmelig beruset på sin vandring, og mange ganger måtte allmuen støtte en overstadig beruset skarpretter opp stigen til skafottet, hvor hans kapasitet, konsentrasjon og øvrige sanser var omvendt proporsjonal med antall promiller. Det måtte gå som det gikk. Utøvelsen ble preget av feilhugg - et sant blodbad. Heldig var nok den som fikk hodet hugget av ved første forsøk. Fremtidens normer og holdninger forandret sakte, men sikkert på dette makabre skuespillet, fra å være en stor folkefest og begivenhet, gjennom tvangsutskrevne tilskuere - til sivilisasjonens ustadige vugge og dets barbari ble erstattet av sikrere rettsvesen, selv for de mest forferdelige forbrytelser mot menneskeheten.

Taxt af 16.marts 1698

Efter hans Konglige Majestets allernaadigste ordre of Befaring:

Taxt af 16.marts 1698, hvorefter Skarpretterne for hver Slags af deres undertegnede Execution og Forretninger skal betales:

	Riksdaler
1. For et Hoved med Sverd at afhugge	10
2. For et Hoved med Øxe at afhugge	8
3. For en Haand eller Finger at afhugge	4
4. For en at hænge	10
5. For et Hoved og en Haand at sette paa Steile for hver 2 rd er	4
6. For en igien af Galgen at nedtage	4
7. For en heel Krop at legge paa Steile og Hiul, og pælen at nedgrave og sætte	7
8. For at slaae Arme og Been i Stykker paa og legge paa Steile	14
9. For en Krop at nedgrave i Jorden	3
10. For en død Krop at føre ud af Byen	2
11. For at partere og lægge paa Steile	12
12. For hvert Knib med gloende Tænger	2
13. For et Brendemerke	4
14. For Kagstrygning	5
15. For at piskes af Byen	7
16. For at vises af Byen eller Herret	4
17. For at brænde en Krop	10
18. For at brænde pasqveller eller andet deslige	3
19. For at slaae Navnet paa Galgen	2

Utstyr: Gryder eller Kielder, Tænger, Brændemærker, Blokke Øxer, Pæler, Steiler Som skuffer med tilhørende Hæster, Tauge, strekker og andre deslige Instrumenter, forskaffer Skarpretterne sig selv, imod den sedvanlige aarlige Løn de nyder af Kjøpstædernes Indbyggere, samt af Bønder og Huusmænd paa Landet.

Det er ikke lett å sammenligne ”pris og lønn” den gangen med prisnivået nå i våre dager, men som en indikasjon vet vi at månedslønnen ved den kgl. Mynt på Kongsberg var mellom 5 og 6 riksdaler for ”myntsvennen”, som vel kan sies å ha tilhørt den øvre middelklassen. Ei bok (Cortius ”Alexanders liv”) kostet ½ riksdaler, og fra Sverige vet vi at en haggelbørse på den tiden kostet 4 rdlr.

Ser en på ”straffeutmålingen” i relasjon til stykkpris, ser en at bøddelens ”kamp” med sjelen ”kostet” mest. Trolig som et resultat av troen om sjelevandring, god og dårlig død. Å brenne en kropp ble til sine tider sett på som en større påkjønning for alle parter, da røyken kunne skade avlingene og de etterlatte. Likeledes dette å partere. En berørte sjelen gjennom å rive i stykker helheten. Å henge eller slå i hjel medførte lengre kontakt mellom bøddel og offer enn ved et avhugg. Et avhugg var mest barmhjertig for så vel offer som bøddelen. Prisen ble deretter.

Ser en på aktelse og verdighet tilknyttet bøddelen, har den variert fra land til land – fra tidsepoke til tidsepoke, fra det åpne og høyverdige uten noen form for skjul av ansiktet hos bøddelen og bind for øynene hos offeret - til mer og mer ”i det skjulte” (maske) - uten mulighet for øyekontakt, verken med offer eller tilskuerne. Og etter som årene gikk, fikk bøddelen medhjelper, den såkalte ”rakkaren” - som etter selve dødshugget måtte gjøre alt det ubehagelige. Offentligheten, makta og til slutt bøddelen fraskrev seg ansvaret. Den laveste av de lave på rangstigen fikk ta oppgjøret med sjelevandringen og de etterlatte.

Dette til tross, - det er likevel forbryterne og disse umenneskelige handlinger og tiltak som ga oss de første spor til vår tidligste historieskrivning. Enten man liker det eller ikke - det er ”blod” og det relaterte vonde og ubehagelige - som gir mest smerte og derigjennom ”best” minne. Derfor var det tradisjonsfortellingene, som bar preg av tragedier og sensasjoner, - som overlevde. Datidens tabloidpresse var ikke likere enn nå.